

EL DECLIVI DE LES REFERÈNCIES RELIGIOSES EN EL LLENGUATGE ACTUAL

JAUME FARRÉS COBETA

Amb la desaparició de les formes de vida associades a l'economia agrària tradicional, amb el progressiu despoblament de masos i poblets de muntanya i la concentració de la població en les ciutats situades sobretot al litoral, que van créixer impulsades per la nova economia de base industrial i comercial, les llengües, no només la catalana, han vist com queien en desús: i això fins a desaparèixer de la parla quotidiana una multitud d'expressions, referències lèxiques, dites i refranys que tenien utilitat i sentit en aquell món rural ja desaparegut, però que no tenien raó de ser en la nova societat industrial que va venir després. Que això passi és llei de vida, ja que les llengües són vives i creixen, evolucionen i es modelen segons les necessitats dels seus parlants.

Els lingüistes anomenem *arcaïsmes* les paraules i expressions que els parlants han abandonat progressivament i de manera no condicionada perquè han quedat obsoletes i inservibles. Les noves paraules, els *neologismes*, serviran per designar nous significats, nous conceptes incorporats recentment a la llengua i que sí que es necessiten. Per entendre'ns, paraules com *esterrossar*, *magall* i *renadívola* han caigut en desús, i al seu costat n'han aparegut d'altres com: *xatejar*, *semàfor* o *ecològica*. Empobriment del llenguatge? Segurament que sí, però, insisteixo, llei de vida.

El que voldria fer notar en aquesta *Garba* és el fet que estem assistint en directe a un procés d'arcaïtzació rapidíssim, dins de la nostra llengua, de les referències i usos d'origen religiós. És a dir, estan desapareixent en el llenguatge quotidià les paraules, locucions, frases fetes i refranys que provenen de la cultura religiosa tradicional, que incorporen referències bíbliques, conceptes teològics, doctrinals, litúrgics, o pràctiques catòliques, festivitats assenyalades, etc.

Una mostra aleatòria, desordenada i improvisada de les paraules, locucions, frases fetes i refranys en procés d'arcaïtzació podrien ser, per exemple: *casulla*, *caure en la temptació*, *ser la teva costella*, *reliquia*, *fer vida de canonge*, *partir el pa*, *dimecres de cendra*, *benedictí*, *tenir fe en...*, *fer pasqua abans de rams*, *confessar-se*, *no ser profeta a la teva terra*,

fer sermons, *rentar-se'n les mans*, *pecador*, *passar un calvari*, *l'hora de l'Àngelus*, *messies*, *cantar les absoltes*, *arxiprest*, *anar de Rodes a Pilats* (d'Herodes a Pilat), *obres de misericòrdia*, *vendre's per un plat de llenties*, *el rosari de l'aurora*, *estar fet un ecce homo* (o un cromó), *ser un màrtir*, *tenir* (o no tenir) *butlla*, *serafins*, *fer les coses amb cos i ànima*, *escapulari*, *ser un bon samarità*, *beneir*, *fer penitència*, *anar a doctrina*, *alt com un sant Pau*, *fer caritat*, *hi canten els àngels*, *aquell home és un sant*, *crucificar*, *ser un infern*, *arribar a misses dites*, *la vinya del senyor*, *llançar les campanes al vol*, *no estar catòlic*, *a sants i a minyons no els prometis si no els dons*, *almoïna*, *fer un viacrucis*, *tenir fe en alguna cosa*, *batejar*, *fer un sacrifici*, *monjo*, *quedar-se per vestir sants*, *endavant les atxes*, *que Déu hi faci més que nosaltres*, *predicar al desert*, *fer pudor de socarrim*, *córrer la seca i la meca*, *la setmana dels barbuts*, *excomunió*, *ser un menja-capellans*, *sotana*, *resurrecció*, *Terra Santa*, *la dolorosa*, *els pans i els peixos*, *pecat venial*, *que cada confrare prengui candela*, *pregària*, *passar la bacina*, *els deu manaments*, *dejuní i abstinència*, *la missa del gall*, *propòsit d'esmena*, *cremar encens*, *mantellina*, *guanyar-se indulgències*, *tots els camins porten a Roma*, *trenta monedes de plata*, *ser com sant Tomàs*, *seminarista*, *l'altíssim*, *demanar dispensa*, *ser una heregia*, *estar als llimbs*, *do de llengües*, *exvot*, *ser un endimonià*, *estampeta*, *ser l'hòstia...*

Em penso que és una evidència que aquest pòsit cultural de base religiosa i les manifestacions lèxiques que fins ara ha generat no ha estat incorporat ni assumit com a propi per les noves generacions de parlants, la generació de les persones que actualment tenen entre 15 i 30 anys. Per al nostre jovent, una llista com la que acabo de fer comença a ser incomprendible, els falten referents per donar-ne compte, comprendre-les i compartir-les: no tenen sentit i no les utilitzen. En el transcurs de dues o tres generacions més, si no canvien molt les coses, serà difícil que es conservin vives en la parla col·loquial de la nostra població expressions com les d'aquesta llista. Seran vocabulari i girs lingüístics que quedaran fossilitzats i caldrà que els especialistes els expliquin i els contextualitzin.

Gràcies al registre escrit de la llengua es podrà conservar i tenir documentat aquest cabal lèxic, si és que se n'ha registrat la forma. Alguns usos dialectals o molt particulars possiblement es perdin definitivament o ja s'hagin perdut a hores d'ara. Però en l'actual estadi de la nostra llengua i la nostra cultura, la major part d'aquestes paraules se salvaran de l'oblit. Passaran de ser paraules vives a ser, per dir-ho així, paraules de museu, de diccionari especialitzat. La desaparició d'aquest lèxic no serà imminent. Possiblement algunes de les mostres de la llista sobreviuran, es modernitzaran o adoptaran nous significats que

en aquests moments no podem ni sospitar. En les llengües les coses mai no passen ràpidament.